

Recenzja płyty *Drzewie nuty orawskie. Nagrania archiwalne tradycyjnych pieśni i muzyki Górnej Orawy ze Zbiorów Fonograficznych Instytutu Sztuki PAN.*

Znajomość folkloru muzycznego polskich regionów karpackich jest nierównomierna. Zdecydowanie najczęściej zainteresowaniem badaczy czy artystów cieszyło, i nadal cieszy się, Podhale. Pieśni, muzykę czy tańce górali spod Tatr propagował w już w ostatniej ćwierci XIX wieku słynny warszawski lekarz i „Król Tatr” Tytus Chałubiński. Pozostałe regiony długo pozostawały mniej znane, a co gorzej, ulegały muzycznym wpływom ekspansywnej i atrakcyjnej, również dla górali z innych terenów, muzyki podhalańskiej. Dopiero w ostatnich latach stan badań niektórych sąsiednich regionów, a tym samym znajomość ich folkloru muzycznego, uległy poprawie, co szczególnie widać w odniesieniu do Kliszczaków czy Zagórzan – niedawno powstały monografie naukowe poświęcone muzyce ludowej tych regionów¹. Wzrasta też poczucie tożsamości regionalnej i zainteresowanie własną kulturą wśród sąsiadów Podhalan.

Niedosyt budzi też stan badań nad dziedzictwem muzycznym Orawian. W latach trzydziestych (XX w.) powstał zbiór pieśni regionu Emila Miki², wznowiony po drugiej wojnie światowej z komentarzem etnomuzykologicznym profesora Adolfa Chybińskiego³. W późniejszych czasach folklorem muzycznym tego regionu zainteresowała się Bożena Lewandowska⁴.

W sytuacji niedostatku wydawnictw dotyczących pieśni i muzyki ludowej Orawy tym bardziej cieszy najnowsza płyta CD z serii muzyki ludowej (nr 13), publikowanej pod redakcją dr. Jacka Jackowskiego przez Instytut Sztuki PAN.

Na płycie znalazły się najstarsze nagrania z Orawy, dokonane podczas ogólnopolskiej Akcji Zbierania Folkloru Muzycznego w 1952 roku w Piekielniku i w 1953 roku w Lipnicy Wielkiej (ale też z Lipnicy Małej, Zubrzyca Górnej i Dolnej). Nagrania te obejmują najstarsze pokolenie depozytariuszy ludowych tradycji, pamiętających, a nierzadko też śpiewających, grających w niegdysiejszym stylu. Jest to ważne, jako że to styl wykonawczy ma szczególne znaczenie w muzyce ludowej. Można posłuchać nagrań osób urodzonych jeszcze w XIX wieku, czy w pierwszych dekadach XX stulecia, jak śpiewaczki: Rozalia Pakosz (1888 r.) i Anna Pakosz (1917), czy skrzypkowie: Jan Kidoń (1908), Józef Kostyra (1911), Józef Zapotoczny (1914), Józef Szczerba

1 Zob. np., Gabriela Gacek, *Tradycje muzyczne górali kliszczackich*, dysertacja doktorska, Instytut Sztuki PAN, Warszawa 2018 czy Dorota Majerczyk, *Tradycje muzyczne Zagórzan*, dysertacja doktorska, Instytut Sztuki PAN, Warszawa 2018.

2 Emil Miki, *Pieśni orawskie*, Lipnica Wielka 1934.

3 Emil Miki, Adolf Chybiński, *Pieśni orawskie*, Kraków 1957.

4 Zob. np. Bożena Lewandowska, *Problem zmienności folkloru muzycznego na przykładzie pieśni ludowych Orawy*, „Muzyka 1978, nr 2, s. 11-24; eadem, *Pieśni ludowe na Orawie*, „Orawa” 2005, nr 42-43, s. 59-72; eadem, *Folklor muzyczny Orawy i terenów sąsiednich*, „Rocznik Orawski” 2007, t. 6-7, s. 119-128.

(1917), Stanisław Zapotoczny (1918), basista Ignacy Kostyra (1907). Wykonawcy ci, jak też i nieco od nich młodszy, przekazali repertuar regionalnych pieśni i przyśpiewek obrzędowych, powszechnych i zawodowych, a także melodii tanecznych. Prezentowane na płycie kapele grają w dawnym orawskim (m. in.) składzie: pierwsze skrzypce (*prym*), drugie skrzypce (*sekund*, w pojedynczym lub podwójnym składzie) i basy. Słuchając płyty możemy poznać tradycyjny dla regionu repertuar, styl śpiewu i gry instrumentalnej. Nagrania z Piekelnika, położonego w pobliżu Podhala Niżnego, wykazują już wspomniane wyżej wpływy muzyczne tego ekspansywnego kulturowo sąsiedniego regionu. Wpływy węgierskie słyszalne są w tańcach granych przez kapelę z Lipnicy Małej (tzw. *Ciardaś orawski*).

Do płyty dołączony jest *booklet* zawierających teksty: *Górna Orawa – rys etnograficzny*, oraz *Zarys historii badań i charakterystyka muzyki tradycyjnej Górnej Orawy*, pióra Marcina Kowalczyka i dr Jacka Jackowskiego, a także spis wybranej literatury przedmiotu, spis nagrań i streszczenie w języku angielskim.

Ukazanie się płyty *Drzewie nuty orawskie* niewątpliwie przyczyni się do lepszego poznania i popularyzacji góralskiego repertuaru i stylu wykonawczego Orawy. Dostarczy repertuaru regionalnym wykonawcom. Być może zachęci także do dalszych folklorystycznych, etnomuzykologicznych badań nad pieśniami i muzyką ludową tego regionu.

Zbigniew J. Przerembski
Instytut Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego